

Identifying the Security and Law Enforcement Consequences of the Mass Conflict in Miandoab City¹

Akbar Rezazadeh², Ismail Karamzadeh³, Taqi Bakhtiari⁴

Received: 2021, 03, 06

Accepted: 2021, 06, 09

Abstract

Background and objective: Mass conflict for any reason and motive, if it leads to murder, changes the situation in the region, so that sometimes the situation of several villages or tribes may cause major problems in the city. The purpose of this study is to identify the security and law enforcement consequences of mass conflict in Miandoab city.

Methods: In terms of its objectives this study is of an applied research type and in terms of nature it is considered as a qualitative and exploratory study. Participants are 19 law enforcement and judicial experts and social sciences in Miandoab city in 2019; they were selected by purposive sampling. The number of participants was determined based on the principle of theoretical saturation. The research tool was a semi-structured interview. Data analysis was performed using contractual-inductive content analysis and coding. Lincoln and Guba reliability criteria were used to achieve the accuracy and reliability of the data.

Findings: Decreased social cohesion due to increased social disconnection, decreased psychological security and social security, loss of social capital, and "weakening the rule of law" due to increased desire and motivation to carry and maintain firearms, tend to violent behaviors and strengthen the spirit of demand using violence are the most important research findings.

Results: The occurrence of mass conflict leads to disruption of individual and social security, and a decrease in the sense of security in various dimensions. Therefore, it is necessary for the law enforcement force to prioritize, control and deal with such crimes with its programs and principled policies.

Keywords: Mass conflict, Law enforcement-security consequence, Legalism, Miandoab city.

1 This article is adapted from an MA thesis entitled "The Study of the Security and Law Enforcement Consequences of Mass Conflict in Miandoab City" at Amin Police University.

2 Assistant Professor, Department of Security, Faculty of Command and Headquarters, Amin Police University. Email: akbarrezazadeh21@yahoo.com

3 Assistant Professor, Department of Security, Faculty of Command and Headquarters, Amin Police University (Corresponding Author). Email: es.karam.po@gmail.com

4 Assistant Professor, Department of Security, Faculty of Command and Headquarters, Amin Police University. Email: taghibakhtiari@gmail.com

Copyright © 2020 Journal of Research Police Science. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages provided the original work is properly cited.

فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، سال بیست و سوم، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۰

صص ۱۴۵-۱۲۳

شناسایی پیامدهای امنیتی و انتظامی نزاع دسته جمعی در شهرستان میاندوآب^۱

اکبر رضازاده^۲، اسماعیل کرم‌زاده^۳، تقی بختیاری^۴

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۱۹

چکیده

زمینه و هدف: نزاع جمعی به هر علت و انگیزه‌ای صورت پذیرد، در صورتی که منجر به قتل شود شرایط و اوضاع منطقه را دگرگون می‌سازد، به طوری که ممکن است گاهی اوضاع چندین روستا یا طایفه را شهرستان با مشکلات و معضلات اساسی روبرو سازد. هدف پژوهش شناخت پیامدهای امنیتی و انتظامی نزاع دسته جمعی در شهرستان میاندوآب است.

روش: پژوهش به لحاظ کاربردی و از نظر ماهیت کلی کیفی و اکتشافی است. مشارکت‌کنندگان ۱۹ نفر از خبرگان انتظامی و قضایی و علوم اجتماعی شهرستان میاندوآب در سال ۱۳۹۸ هستند که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. تعداد افراد مشارکت‌کننده بر پایه‌ی اصل اشباع نظری تعیین شد. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای قراردادی-استقرایی و کدگذاری انجام شد.

یافته‌ها: کاهش انسجام اجتماعی تحت تأثیر افزایش گسست اجتماعی، کاهش امنیت روانی و امنیت اجتماعی، از دست رفتن سرمایه اجتماعی و تضعیف حاکمیت قانون تحت تأثیر افزایش تمایل و انگیزه برای حمل و نگهداری سلاح گرم، گرایش به الگوهای رفتاری خشونت‌آمیز و تقویت روحیه مطالبه‌گری با توسل به خشونت‌مهرین یافته‌های پژوهش هستند.

نتیجه‌گیری: وقوع نزاع دسته جمعی بسترساز اختلال در امنیت فردی و اجتماعی، و کاهش احساس امنیت در ابعاد مختلف می‌شود؛ بنابراین لازم است نیروی انتظامی با برنامه‌ها و سیاست‌های اصولی پیشگیری، کنترل و مقابله با این‌گونه از جرایم را در اولویت قرار دهد.

واژگان کلیدی: نزاع دسته جمعی، پیامد امنیتی انتظامی، قانون‌گرایی، شهرستان میاندوآب.

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «بررسی پیامدهای امنیتی و انتظامی نزاع دسته جمعی

در شهرستان میاندوآب» دانشگاه علوم انتظامی امین است.

۲. استادیار گروه امنیت دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین.

akbarrezazadeh21@yahoo.com

۳. استادیار گروه امنیت دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین. (نویسنده مسئول)

es.karam.po@gmail.com

۴. استادیار گروه امنیت دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین.

taghibakhtiari@gmail.com

مقدمه

اساساً آسیب‌های اجتماعی ناشی از روابط ناسالم انسانی است که بنیان‌های جامعه را به‌طور جدی تهدید می‌کند. به‌نظر می‌رسد آسیب اجتماعی وقتی به‌وجود می‌آید که نهادهای تنظیم‌کننده روابط بین افراد با شکست روبرو شده و دچار تزلزل شوند که نتیجه آن شکل‌گیری شکاف‌های عمیق بین افراد است. در چنین وضعیتی، قوانین تنظیم‌کننده روابط انسان‌ها مورد بی‌احترامی قرار می‌گیرند و متزلزل می‌شوند زیرا قانونمندی و پذیرش قانون ریشه در ساختارهای جامعه دارد و در رابطه با فرهنگ عمومی جامعه قابل بررسی است (کلانتری، ۱۳۸۶: ۷۰۲).

جامعه‌شناسان و آسیب‌شناسان اجتماعی عمده‌ترین آسیب‌های اجتماعی امروز جامعه ایران را چنین برشمرده‌اند: اعتیاد، روسپی‌گری، نزاع و درگیری، سرقت، قتل، خودکشی، فرار، تکدی و جرایم مالی. از این‌رو، این‌گونه آسیب‌ها در نظر آسیب‌شناسان اجتماعی دارای اهمیت و اولویت در مطالعه و پژوهش و اقدام اجتماعی قرار دارد (خراط‌ها و جاوید، ۱۳۸۴: ۱۶). پدیده نزاع و درگیری در جامعه، از آن دسته آسیب‌هایی است که با ایجاد اختلال در روابط اجتماعی، فضایی آکنده از بغض، کینه و دشمنی را در میان افراد به‌وجود می‌آورد که این امر با زمینه‌سازی برای ایجاد نزاع و تنش‌های بعدی، جامعه را از نظر مادی و معنوی متضرر می‌سازد. این پدیده در کشور ما که دارای بافت جمعیتی چند قومیتی است، به‌عنوان پدیده‌ای مسئله‌ساز ظاهر می‌شود. پدیده نزاع‌های فردی در مناطقی از کشور که به شدت متأثر از ارزش‌های سنتی و طایفه‌ای خود هستند و گرایش و پایبندی کمتری نسبت به قانون دارند، بیشتر مشهود است. از سوی دیگر، خشونت و نزاع از جمله موضوعاتی است که در فرهنگ بعضی از هموطنان، شاخص قدرت و یا دفاع از منزلت اجتماعی و فرهنگی و حیثیت خانوادگی محسوب می‌شود (پورافکاری، ۱۳۸۳: ۳). روابط انسان‌ها با یکدیگر در طول تاریخ همواره، همراه با تنوعاتی در شیوه‌های مدارا و تقابل با یکدیگر بوده است. پیشینه نزاع و درگیری در بین افراد،

ملت‌ها و گروه‌ها به قدمت عمر و زندگی انسان‌ها بوده است. در تعریف نزاع می‌توان این تعریف را پذیرفت که نزاع عبارت است از کشمکش مشهود و قابل رویت حداقل بین دو نفر (واحدی، بهستانی و حسن زاده، ۱۳۹۲: ۴۷). با توجه به این که ایران یک کشوری قومی است و تاریخ سیاسی آن در مقاطع مختلف با نقش فعال این قبایل گره خورده است به دور از نقش مثبت و گاه منفی این قبایل، هر از چند گاهی در درون این گروه‌ها، برخوردهایی صورت می‌گیرد که آثار تخریبی آن آسایش و امنیت را به سبب قتل و کشتارهای متعدد از مردم سلب می‌کند. نزاع دسته جمعی به‌عنوان یکی از مسایل اجتماعی نه تنها متأثر از جنبه‌های مختلف حیات بشری است بلکه بر آنها تاثیرگذار خواهد بود (واحدی، ۱۳۹۲: ۴۷).

زندگی جمعی انسان از نیاز به امنیت سرچشمه می‌گیرد. امنیت از مفاهیم پیچیده و با اهمیت در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث اجتماعی و اقتصادی است که با رهایی از تهدید مرتبط است. بنابراین هر آنچه یک تهدید را تشکیل در حقیقت موضوع امنیت است و دارای دو جنبه است: ذهنی که مبتنی بر درک ارجاعی اهداف است و نسبی، زیرا هیچ فرد یا سیستمی در امنیت کامل بسر نمی‌برد. میاندوآب یکی از شهرهای جنوبی استان آذربایجان غربی در شمال غرب ایران است. این شهر در جنوب دریاچه ارومیه و میان دو رود زرينه رود و سيمينه رود واقع شده است. وجه تسمیه و معادل فارسی آن میاندوآب، حاصل موقعیت این شهر بین دو رود زرينه رود و سيمينه رود هست. شهرستان میاندوآب به دلیل بافت منسجم و یکپارچه‌ای، ویژگی‌هایی زیست‌عشایری؛ خویشاوندگرایی و وابستگی به یک قوم زمینه‌های لازم برای بروز نزاع دسته جمعی و ایجاد ناامنی را دارا است؛ با توجه به آمارهای ارائه شده از سوی مرکز فوریت‌های پلیسی (۱۱۰) نزاع‌های دسته جمعی و فردی در این شهر در سال‌های اخیر روند افزایشی داشته است. این مقاله در پی

پاسخ به این سوال اساسی است که مهم‌ترین پیامدهای امنیتی و انتظامی نزاع دسته جمعی در شهرستان میاندوآب چیست؟

پیشینه و مبانی نظری

از پژوهش‌های مرتبط با نزاع در ایران می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: پژوهش پرویزی فر و امیری (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که: عوامل امنیتی انتظامی، عوامل قانونی، عوامل فرهنگی و عوامل اجتماعی به ترتیب از عوامل مؤثر بر نزاع‌های دسته جمعی هستند. مصطفایی و زارع مهدوی (۱۳۹۵) در پژوهشی با «مقایسه سبک‌های حل مسئله و ویژگی‌های شخصیتی نزاع‌گران دسته جمعی مراجعه‌کننده به مراجع انتظامی با افراد عادی» معتقدند زندگی پرتلاطم و هیجان‌شهری با داشتن وضعیت خاص خود، تسهیل‌کننده ارتکاب گونه‌های بزهکاری و از آن جمله، نزاع و درگیری هستند، و دریافته‌اند که ویژگی‌های شخصیتی افراد، میزان اعتماد به حل مسئله، و توانایی کنترل شخصی بر میزان گرایش به نزاع تأثیر دارند. افشانی و کریمی منجرمویی (۱۳۹۷) در پژوهش خود نشان می‌دهند که متغیرهای پرخاشگری و اختلافات ملکی، بیشترین تأثیر را بر گرایش به نزاع دسته جمعی داشته‌اند. یافته‌های پژوهش عابدینی و ابراهیمی و قلی‌زاده (۱۳۹۰) با عنوان «فراتحلیل تحقیقات انجام گرفته در زمینه درگیری‌های دسته‌جمعی» نشان می‌دهد که میزان تأثیر سن، جنسیت، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، عوامل مختلف تأثیرگذار بر نزاع (مانند: پرخاشگری، احساس محرومیت، آنومی، اختلافات فرهنگی، اختلافات ملکی، تعلق و تعصب قومی و قبیله‌ای) و تحصیلات در گرایش به نزاع دسته جمعی ضریب تأثیر متفاوتی دارند. نظری و امینی فسخودی (۱۳۸۷) در پژوهشی باهدف شناخت و تبیین عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر میزان گرایش به نزاع جمعی، در مناطق روستایی سه شهرستان از استان ایلام، به‌طور خلاصه به این نتایج دست یافته‌اند: متغیرهای پرخاشگری، قوم‌گرایی و تجربه عینی نزاع تأثیر معناداری بر افزایش نزاع دارند؛ افزایش میزان تحصیلات میزان گرایش به نزاع را کاهش می‌دهد. رضایی (۱۳۸۹) در پژوهش خود دریافته است که عوامل فرهنگی و اجتماعی و سیاسی در پیشگیری و کنترل

نزاع دسته‌جمعی مؤثر هستند. نتایج پژوهش پورافکاری (۱۳۸۳) نشان می‌دهد که تنش‌های قومی بیشتر در میان خانواده‌های با درآمد کمتر رخ می‌دهد. نتایج پژوهش عبدالهی و چلبی (۱۳۷۲) نشان می‌دهد که میزان انسجام اجتماعی با وقوع نزاع‌های جمعی ارتباط معناداری دارد. میزان انسجام عام و عام‌گرایی به ترتیب در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی و در روستا بیشتر از مناطق عشایری بوده است. در ادامه به برخی از پژوهش‌های خارجی پرداخته می‌شود که موضوع نزاع دسته‌جمعی را مطالعه کرده‌اند.

از پژوهش‌های خارجی مرتبط با نزاع می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

پژوهشی با عنوان «نزاع زمین به‌عنوان مانع توسعه جامعه» توسط آیوریندی^۱ (۲۰۱۱)، صورت گرفته است. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از روش کیفی انجام گرفته و یافته‌های آن نشان می‌دهد زمین عامل اصلی درگیری و نزاع است و بعد از آن کنترل و مدیریت مؤثر بر زمین عامل ثانویه نزاع بوده است.

پژوهشی تحت عنوان «مکانیسم‌های سنتی حل نزاع» در منطقه گروناوا در شمال تانزانیا توسط *امانوئل و نندیموا*^۲ (۲۰۱۳)، به صورت کمی - کیفی انجام گرفته که یافته‌های کمی حاکی از آن بود ۷۵ درصد از پاسخ‌گویان کمبود زمین برای چراگاه و کشت، کمیابی آب و دام و روابط خانوادگی عامل اصلی نزاع در جامعه گروناوا بوده است. حدود ۶۰ درصد از پاسخ‌گویان نقش مهمی برای سازوکارهای سنتی در حل و فصل اختلافات قائل هستند؛ در حالی که ۵۵ درصد از پاسخ‌گویان سازوکارهای مدرن را در حل و فصل اختلافات ترجیح می‌دهند.

تحقیقی با «عنوان بررسی تعارض روستایی: آداب و رسوم، نمادها و مراسم بزرگداشت» در منطقه مویل در ایرلند شمالی توسط *کاترین ساید*^۳ (۲۰۱۴)، انجام گرفته است.

-
1. Abegunde Albert Ayorinde
 2. Maria Emanuel & Tumpe Ndimbwa
 3. Katherine Side

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که وجود آداب و رسوم مختلف و نمادها و فرقه‌گرایی عامل درگیری و نزاع در روستای مویل است؛ همچنین تغییرات اداری به تصویب رسیده در خصوص ساخت‌وساز، تنش‌ها و نزاع‌ها را در آینده دوچندان می‌نماید.

پژوهشی با عنوان تعامل سازوکارهای حل اختلافات رسمی و غیررسمی در افغانستان توسط سازمان سنایی توسعه^۱ (۲۰۰۸) انجام گرفته و یافته‌های آن نشان می‌دهد که بین مراتع ملی، آب، همسایه، ارث، چراگاه دام، مسائل خانوادگی، ازدواج اجباری، هزینه عروسی، نزاع و درگیری جوانان، و نزاع‌های دسته‌جمعی رابطه وجود دارد.

با بررسی نقاط اشتراک پیشینه تحقیق و این مقاله به نظر می‌رسد عوامل فرهنگی و قومی از عوامل مهم نزاع‌های دست‌جمعی هستند و نقاط افتراق شرایط جامعه مورد تحقیق و پیامدهای متفاوت و روش تحقیق این مقاله است که نتایج را با سایر تحقیق‌های مشابه متفاوت می‌کند.

از جمله نظریه‌های جامعه‌شناسی که در ارتباط با مسئله نزاع قابل طرح است، مفهوم بی‌هنجاری (آنومی از نگاه دورکیم و مرتون) است. نابهنجاری متضمن نبود، گسست، شکست یا تعارض هنجارهای اجتماعی است. به‌طور ساده بی‌هنجاری مربوط به وضعیتی می‌شود که انجام امور فارغ از هرگونه هنجاری صورت می‌پذیرد و در آن حالت چیزی نمی‌ماند، جز اشتباه فردی و کنترل‌ناپذیری اشخاص که بی‌حد و حصر اشباع‌ناپذیر است (چلبی، ۲۳: ۱۳۹۴). ایده اصلی دورکیم در این خصوص آن بود که زندگی بدون وجود الزام‌های اخلاقی یا ضرورت‌های اجتماعی، تحمل‌ناپذیر می‌شود و در نهایت نیز به شکل‌گیری پدیده آنومی، یعنی نوعی احساس بی‌هنجاری می‌انجامد که اغلب، مقدمه‌ای برای بروز کج‌روی و خودکشی است. این مفهوم از نظر مرتون به نارسایی فشارهای ساختی جامعه برای هم‌نوایی با ارزش‌های فرهنگی آن برمی‌گردد و بروز انحرافات را ناگزیر می‌سازد (کونین، ۱۳۷۲). علت آشکار تحقق آنومی از نظر دورکیم، تحول شتابان

اقتصادی است، زیرا این تحولات، نوعی بحران را در نظام ارزشی و هنجاری جامعه به دنبال می‌آورد (ربانی، ۱۳۸۸: ۱۱۲؛ به نقل از نظری، ۱۳۸۷). بدین ترتیب، نزاع و سایر اشکال کژرفتاری‌ها در اندیشه دورکیم معلول سازوکارهای معین و عوامل اجتماعی مشخص هستند. اگرچه او به‌طور اخص بر روی نزاع تأکید نمی‌کند، آشکارا بر این اصل تأکید دارد که نبود اجماع در باب ارزش‌های مقرر به محو و غیبت تدریجی نظم و ضابطه اخلاقی منجر می‌شود و جامعه، مدیریت مؤثر و کنترل اجتماعی لازم را بر فرد از دست می‌دهد. ثبات اجتماعی برخاسته از قواعد اخلاقی و نحوه مدیریت صحیح اجتماعی و وابسته به چگونگی اعمال کنترل اخلاقی بر افراد یک جامعه است. از این رو نبود چنین ضابطه کنترلی و مدیریت اخلاقی در بروز بی‌هنجاری اجتماعی از جمله نزاع نقش اساسی ایفا می‌کند (نظری، ۱۳۸۷: ۹۴). مرتن، انحراف و کژرفتاری را ناشی از گسستگی و انفصال بنیادی بین هدف‌های فرهنگی و وسایل نهادی شده جهت نیل بدان‌ها می‌داند. از این رو انحراف نه یک مسأله خاص فردی بلکه به‌عنوان امری اجتماعی و برخاسته از ساخت اجتماعی است. توجه ویژه مرتن به فرهنگ‌ها و جوامعی است که تأکید بیش از حدی ارزش‌ها و اهداف فرهنگی دارند و در مقابل بر اسباب و وصول به آن اهداف کمتر تأکید می‌کنند. از همین رو، به‌واسطه عدم تناسب بین هدف و وسیله، شکل و یکپارچگی فرهنگی به‌وجود نیامده بلکه حالتی از احساس بی‌هنجاری یا آنومی در آن جامعه حاکم است (حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹۹).

یکی از موارد و عوامل مهم در گرایش افراد به نزاع، مشاهده آن پدیده و یادگیری آن است که در مقاله حاضر از آن به‌عنوان تجربه عینی نزاع یاد شده است. تجربه عینی نزاع بر اساس تئوری یادگیری اجتماعی قابل تفسیر است. بر اساس تئوری یادگیری اجتماعی *باندورا*، رفتارهای ناهنجار، مثلاً گرایش به نزاع‌های فردی و دسته‌جمعی، زائیده یادگیری اجتماعی هستند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳). مشاهده رفتار ناهنجار محرکی برای افراد است تا به روش غیرمعمول رفتار نمایند. توجه به این نکته مهم است

که کودکان مشاهده‌گر رفتار ناهنجار خود را محدود به تقلید صرف نمی‌کنند، بلکه ناهنجاری‌های بدیع و جدید خلق می‌کنند، این امر دلالت بر آن دارد که تأثیر یک نمونه تعمیم پیدا می‌کند. نتیجه نهایی این که *باند ورا* و همکارانش نشان دادند که کودکانی که شاهد پرخاش‌گری بوده‌اند، بیشتر از کودکانی که در معرض چنین مشاهده‌ای قرار نداشته‌اند، به اعمال ناهنجار دست زده‌اند (ربانی و عباس‌زاده و نظری، ۱۳۸۸: ۱۱۰).

یکی دیگر از متغیرهای این تحقیق دسترسی به امکانات رفاهی است. *مازلو* در نظریه سلسله‌مراتب نیازها عقیده دارد که همه افراد نیازهایی دارند که آنها را بر اساس سلسله‌مراتب نیازها مرتب کرده و به‌عنوان یک نظریه عرضه نموده است. این نیازها عبارت‌اند از: نیازهای فیزیولوژیک، نیاز به سلامت (ایمنی)، نیاز به عشق و محبت (تعلق)، نیاز به احترام، نیاز به خودشکوفایی. *مازلو* عقیده دارد که برای دسترسی به مراحل بالاتر باید نیازهای مرتبه پایین‌تر رفع و ارضا شوند (کشت کاران و خوارزمی و یوسفی، ۱۳۸۵: ۴۶) در غیراین صورت ممکن است فرد دچار خلأ و ناکامی شود. افزون بر این بسیاری از مشکلات رفتاری (ناهنجاری‌ها، نزاع و ...) و شکست‌ها و ناکامی‌ها را باید به عدم ارضای ناقص نیازهای اساسی نسبت داد (حقیقی و مهربابی‌زاده و زندی، ۱۳۷۹: ۱۰۵). از آنجا که مفهوم رضایت از زندگی دارای دو جنبه فردی و اجتماعی است، الزاماً باید هم از نظریه‌های روان‌شناختی و هم نظریه‌های جامعه‌شناختی استفاده کنیم (هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸: ۱۱). متغیر دیگر رضایت از زندگی می‌باشد، *مازلو* مفهوم «رضایت» را مترادف با «ارضای نیاز، تأمین نیاز و رفع نیاز» می‌داند. ارضای نیاز شامل حالاتی مانند نیرومندی، چالاکی، لذت و پاداش است. پس از ارضای یک سطح از نیازها، نیازهای سایر سطوح، اهمیت پیدا می‌کنند و آنها خواهند بود که بر رفتار شخص تسلط خواهند یافت تا به پایین‌ترین سلسله‌مراتب برسند. *مازلو* در مورد این که هر کدام از نیازهای انسانی در افراد مختلف تا چه حد ارضا شده و

موجب رضایت از زندگی در افراد می‌شود معتقد است نیازها در افراد مختلف متفاوت بوده و نسبی‌اند. نیازهای هیچ کسی در تمام موارد و به‌طور کامل ارضا نشده و هیچ‌کس تاکنون، به رضایت کامل نرسیده است (هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸: ۱۲). رویکردهای جامعه‌شناختی به‌طور عمده عوامل رضایت از زندگی را در تعاملات نظام جامعه‌ای و نظام شخصیت بررسی می‌کنند و با مفهوم‌سازی از ابعاد مختلف وجودی انسان، رضایت و خشنودی انسان‌ها را در حوزه‌های مختلف جستجو می‌کنند (چلبی، ۱۳۸۳). طبق این دیدگاه در صورتی که هرکدام از چهار نظام اصلی جامعه بتواند پاسخ‌گوی نیازهای فردی انسان‌ها باشد، می‌تواند رضایت از زندگی را برای ایشان فراهم کند. به این صورت که نظام اقتصادی با فراهم کردن نیازهای معیشتی افراد، سلامت و احساس آسایش مادی، نظام سیاسی با تأمین نیاز امنیت و عدالت، نظام اجتماعی با برآورده کرده، حس اعتماد، هویت جمعی، ایجاد سرمایه اجتماعی، کاهش نابرابری‌ها و ایجاد تحرک اجتماعی و در نهایت نظام فرهنگی با تأمین حس عزت نفس و ایجاد هویت فردی می‌تواند رضایت و خشنودی افراد را به ارمغان بیاورد (چلبی، ۱۳۸۷: ۳۹). آنترامیان نشان داد که ساخت خانواده نیز اثر مهمی بر رضایت از زندگی افراد و به‌ویژه نوجوانان دارد به این صورت که نوجوانانی که در خانواده‌های تک سرپرست در اثر فوت و یا طلاق و یا خانواده‌های غیر صلبی زندگی می‌کنند رضایت کمتری دارند (آنترامیان^۱، ۲۰۰۸: ۱۱۲-۱۲۶).

روش

طراحی این مطالعه به صورت یک مطالعه کیفی است که با روش تحلیل محتوی قراردادی در سال ۱۳۹۸ انجام شده است، مشارکت کنندگان ۱۹ نفر از خبرگان انتظامی و قضایی و علوم اجتماعی شهرستان میاندوآب بودند. از نمونه‌گیری هدفمند طی مصاحبه نیمه‌ساختارمند برای جمع‌آوری داده‌ها بهره گرفته شد. سؤال از

مشارکت کنندگان به این صورت طرح می‌شد: آیا تاکنون با پرونده نزاع دسته‌جمعی رسیدگی کرده‌اید؟ اگر پاسخ بله بود، سؤال بعدی این بود چه پیامدهای امنیتی و انتظامی داشته است؟ در هر مصاحبه از سوال‌های پیگیری‌کننده نیز استفاده شده است مانند «میشه بیشتر این مورد را توضیح دهید؟» یا این که «آیا منظورتان این بود؟» و... در پایان از مصاحبه‌شوندگان خواسته می‌شد اگر حرف و سخنی باقیمانده است بیان کنند. هر مصاحبه حدود ۴۰ دقیقه طول می‌کشید و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها هر متن مصاحبه (با مشارکت شونده‌گان) به‌عنوان واحد تحلیل در نظر گرفته شد. هر مصاحبه چندین بار خوانده شد و پس از کسب حس کلی نسبت به آن، تجزیه و تحلیل شد. بندهای مهم خط به خط خوانده شد و زیر قسمت‌های مهم خط کشیده می‌شد تا از بقیه قسمت‌ها متمایز شود، به‌عبارت‌دیگر متن با تقسیم به واحدهای معانی خلاصه شد. به هر خط یا پاراگراف مهم یک کد اختصاص داده شده و در گام بعدی برآثر مقایسه مداوم تفاوت‌ها، شباهت‌ها و تناسب، کدهایی که بر موضوع واحدی دلالت می‌کردند، در یک طبقه قرار می‌گرفتند و زیر طبقات دسته‌بندی می‌شدند. سپس با مقایسه زیر طبقات با یکدیگر و بررسی عمیق و دقیق، محتوی نهفته در داده‌ها تحت عنوان طبقه اصلی معرفی گردیدند. برای دستیابی به صحت و پایایی داده‌ها از معیارهای موثق بودن گوبا و لینکلن بهره گرفته شد.

یافته‌ها

توصیف مصاحبه‌شوندگان

جدول شماره ۱- توصیف مصاحبه‌شوندگان

سنوات خدمت			جنسیت		تعداد
۲۵ سال به بالا	۲۰ تا ۲۵ سال	۱۰-۲۰ سال	مرد	زن	مصاحبه‌شوندگان
۱۲ نفر	۲۲ نفر	۱۶ نفر	۳۵ نفر	۱۵ نفر	۵۱

تجزیه و تحلیل مصاحبه مشارکت کنندگان در این پژوهش، منجر به استخراج ۲۸ کد پایه، ۶ کد سازمان دهنده و دو کد فراگیر شامل «کاهش انسجام اجتماعی» و «تضعیف حاکمیت قانون» شد. در ادامه یافته‌های پژوهش ذیل این دو مضمون سازمان دهنده می‌آید.

جدول شماره ۲- جدول کدهای استخراج شده

پیامدها	استخراج ۲۸ کد پایه	۶ کد سازمان دهنده	دو کد فراگیر
پیامدهای امنیتی	۱- حاکم نبودن قانون، ۲- خویشتاوند گرایی، ۳- احساس تعلق گروهی، ۴- زیست عشره‌ای، ۵- عدم تمایل به سرمایه گذاری، ۶- افزایش تمایل و انگیزه برای حمل و نگهداری سلاح گرم، ۷- گسترش خشونت، ۸- احتمال جذب شدن افراد تحت تعقیب و متواری در گروهک‌های معاند و مخالف نظام به جهت فرار از چنگ قانون، ۹- احتمال سوءاستفاده سیاسی برای تضعیف منش ملی، ۱۰- تزریق اطلاعات دروغ و جهت دار شده دشمن به پیکر جامعه، ۱۱- دوقطبی شدن شهر ۱۲- عدم سکونت سایر اقوام ۱۳- گسترش مهاجرت، ۱۴- ارائه الگوهای خشونت آمیز ۱۵- تقویت روحیه مطالبه گری با متوسل به خشونت.	"افزایش تمایل و انگیزه برای حمل و نگهداری سلاح گرم" و "ارائه الگوهای خشونت آمیز و تقویت روحیه مطالبه گری با توسل به خشونت"	کاهش انسجام اجتماعی
پیامدهای انتظامی	۱۶- کاهش انسجام اجتماعی، ۱۷- گسست اجتماعی، ۱۸- ایجاد خسارت‌های مالی و جانی، ۱۹- افزایش پرونده‌های قضایی، ۲۰- بی‌اعتمادی به مراجع قضایی، ۲۱- کاهش امنیت روانی اجتماعی، ۲۲- از دست رفتن سرمایه اجتماعی، ۲۳- عادی شدن پدیده خشونت ۲۴- درگیری مسلحانه، ۲۵- بارگذاری اخبار کذب در شبکه‌های مجازی ۲۶- درگیری و تشویش اذهان عمومی، ۲۷- افزایش روحیه اغتشاش ۲۸- شورشگری	گسست اجتماعی، کاهش امنیت روانی اجتماعی، و از دست رفتن سرمایه اجتماعی	تضعیف حاکمیت قانون

کاهش انسجام اجتماعی. نتایج بررسی دیدگاه مشارکت کنندگان نشان می‌دهند اکثر آنها مهم‌ترین پیامدهای انتظامی نزاع دسته‌جمعی در شهرستان میان‌دوآب را گسست اجتماعی، کاهش امنیت روانی اجتماعی، و از دست رفتن سرمایه اجتماعی دانسته‌اند. در خصوص گسست اجتماعی مشارکت کنندگان اعتقاد داشتند: گسست اجتماعی و به

تبع آن شکاف در بین جمعیت یک جامعه از پیامدهای مخرب نزاع دسته جمعی است. زیرا وقوع تنش و منازعه به تدریج باعث ایجاد شکاف در میان افراد و گروه‌های اجتماعی و در نتیجه تضعیف همبستگی و انسجام در درون جامعه است. یکی از مشارکت‌کنندگان در این خصوص بیان داشت: «گسست اجتماعی باعث از بین رفتن احساس تعلق مکانی افراد جامعه و هم‌چنین موجب تشدید بیگانگی فرد با دنیای پیرامون خود می‌شود».

در خصوص کاهش امنیت روانی در سطح جامعه مشارکت‌کنندگان در مجموع اعتقاد داشتند، نزاع دسته‌جمعی یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی در به‌هم‌زدن تعادل روحی و روانی انسان‌ها هستند که کاهش امنیت روانی از آثار شوم آن است که در جامعه خودش را نشان می‌دهد.

یکی از مشارکت‌کنندگان در این خصوص گفت: «نزاع دسته‌جمعی هرج و مرج را با خود به‌دنبال دارد و این هرج و مرج باعث ایجاد رفتارهای خودسرانه در بین افراد جامعه می‌شود که باعث کاهش امنیت روانی اجتماعی مردم یک جامعه می‌شود».

در خصوص زیر طبقه از دست رفتن سرمایه اجتماعی مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند: گسست اجتماعی و به تبع آن شکاف در بین جمعیت یک جامعه از پیامدهای مخرب نزاع دسته‌جمعی می‌باشد چرا که وقوع نزاع به طور حتم باعث ایجاد کاهش اعتماد اجتماعی در بین اعضای یک جامعه است

یکی از مشارکت‌کنندگان در این خصوص گفت: وقوع نزاع به طور حتم باعث ایجاد فاصله و پاره شدن اعتماد اجتماعی در بین اعضای یک جامعه است.

تضعیف حاکمیت قانون: نتایج بررسی دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهند اکثر آنها مهم‌ترین پیامدهای امنیتی نزاع دست جمعی در شهرستان میاندوآب را افزایش تمایل و انگیزه برای حمل و نگهداری سلاح گرم و ارائه الگوهای خشونت‌آمیز و

تقویت روحیه مطالبه‌گری با توسل به خشونت؛ توسط افراد به‌ویژه اقوام ساکن در منطقه دانسته‌اند.

در خصوص زیر طبقه افزایش تمایل و انگیزه برای حمل و نگهداری سلاح گرم مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند: در یک جامعه‌ای که به پدیده خشونت و نزاع حساسیت نشان داده نشود و پاسخ قاطع از طرف مراجع انتظامی و قانونی به شورش - گران داده نشود، حس پرخاش‌گری و خشونت افزایش پیدا کرده و منجر به حمل سلاح سرد و گرم در جهت انتقام‌جویی در منطقه خواهد شد.

یکی از مشارکت‌کنندگان در این خصوص گفت: برخورد نکردن قاطع با افراد برهم‌زنندگان آسایش و امنیت عمومی جامعه، اخلال گران فضا را مساعد دیده و برای رسیدن به اهداف خود به نزاع جمعی متوسل می‌شوند.

در خصوص زیر طبقه ارائه الگوهای خشونت‌آمیز مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند: در یک جامعه‌ای که نزاع جمعی به صورت یک رفتار مذموم شمرده نشود و نهادهای امنیتی و انتظامی پاسخ قاطع به این مسئله ندهند، جامعه دچار هرج و مرج شده و رسیدن به خواسته‌های مشروع و حتی نامشروع از طرف بعضی افراد با متوسل شدن به خشونت می‌تواند نزاع جمعی را به دنبال داشته باشد.

یکی از مشارکت‌کنندگان در این خصوص گفت: با وجود شبکه‌های اجتماعی در زمینه پدیده نزاع جمعی هم می‌تواند با بارگذاری فیلم‌های نزاع جمعی برگرفته شده از مناطق مختلف کشور زمینه افزایش خشونت و نزاع جمعی را فراهم شود.

در خصوص زیر طبقه تقویت روحیه مطالبه‌گری با توسل به خشونت مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند: برخورد نکردن قاطع با افراد برهم‌زنندگان آسایش و امنیت عمومی جامعه، اخلال گران فضا را مساعد دیده و برای رسیدن به اهداف خود به نزاع جمعی متوسل می‌شوند که این خود منجر به روحیه اغتشاش گران و شورش‌گری در افرادی که از هیجان‌ات منفی و کاذب برخوردارند، منجر شود.

یکی از مشارکت کنندگان در این خصوص گفت: «در یک جامعه‌ای که پاسخ قاطع از طرف مراجع انتظامی و قانونی به شورش گران داده نشود، حس پرخاش‌گری و خشونت افزایش پیدا می‌کند».

بحث و نتیجه‌گیری

وقوع جرائم مختلف در اجتماع از جمله نزاع اگر تمام علت سلب یا کاهش امنیت اجتماعی به حساب نیاید، بدون تردید یکی از مهم‌ترین علل آن است، در واقع رابطه وقوع جرم و امنیت اجتماعی رابطه‌ای معکوس دارد. هر چه جرائم بیشتر شوند، امنیت اجتماعی کمتر می‌شود. از همین رو باید مقابله با پدیده‌های ناامنی از قبیل نزاع دسته‌جمعی را مساوی با تلاش برای ایجاد امنیت اجتماعی جامعه تلقی کرد. امنیت را در ابعاد و زوایای مختلفی از جمله بعد عینی (امنیت واقعی) و بعد ذهنی (احساس امنیت) می‌توان بررسی و تحلیل کرد، به عبارتی وقوع نزاع دسته‌جمعی علاوه بر سلب امنیت فیزیکی و عینی افراد جامعه، زمینه‌ساز سلب امنیت ذهنی و آسایش اجتماعی اعضای یک جامعه نیز محسوب می‌شود که زمینه‌ساز این امنیت وظیفه نیروی انتظامی است، بنابراین نیروی انتظامی باید به تبعات انتظامی نزاع‌های جمعی حساسیت و با برنامه و آگاهی در جهت کاهش این پدیده اقدام نماید.

در واقع می‌توان گفت که نزاع دسته‌جمعی از جمله جرائمی است که معمولاً در جوامعی رخ می‌دهد که ساختار اجتماعی و قومی و قبیله‌ای دارند و روحیه همکاری در میان آنان بسیار بالا است، اگرچه ساختار اجتماعی و حس همبستگی و تعاون این جوامع پسندیده و مثبت است ولی دارای آثار منفی هم هستند که فرد بیشتر از آن که متعلق به خود باشد، تعلق به جامعه و قبیله خود دارد و روح جمعی در میان آنان اصالت دارد نه روح فردی. این روح جمعی هرچند ممکن است با اتحاد خود ارزش و اعتبار قوم یا قبیله خود را در میان سایرین بالا ببرد، اما این امر با ازدست‌رفتن عناصر مادی، فرهنگی حتی جان طرفین همراه می‌شود و عوارض جبران‌ناپذیری را در پی دارد. در بررسی ابعاد اجتماعی و ریشه‌های نزاع دسته‌جمعی، به‌طور وسیع عوامل زیادی را می‌توان مطرح

کرد، مردم این مناطق بیشتر به عرف‌های گذشته پایبند هستند و عرف‌های رایج را هنوز طی سالیان دراز پایه‌ای نگاه داشته‌اند. مناطق نزاع‌خیز، دارای ساخت قومی ویژه‌ای هستند که در رابطه با بررسی نزاع‌های جمعی روح کلی حاکم برای فرهنگ و نظام ارزش‌ها، یا به تعبیری ارزش‌های قومی باید مورد توجه قرار گیرد.

با توجه به مطالب ارائه شده و اهمیت موضوع پیامدهای امنیتی و انتظامی:

الف - پیامدهای امنیتی پدیده نزاع دسته‌جمعی عبارت بودند از: حاکم نبودن قانون، خویشاوندگرایی و احساس تعلق گروهی، زیست عشیره‌ای، عدم تمایل به سرمایه‌گذاری، افزایش تمایل و انگیزه برای حمل و نگهداری سلاح گرم توسط افراد به ویژه اقوام ساکن در منطقه به علت گسترش خشونت، احتمال جذب شدن افراد تحت تعقیب و متواری در گروهک‌های معاند و مخالف نظام به جهت فرار از چنگ قانون، احتمال سوءاستفاده سیاسی برای تضعیف منش ملی، تزریق اطلاعات دروغ و جهت‌دار شدن دشمن به پیکر جامعه، دوقطبی شدن شهر و عدم سکونت سایر اقوام و گسترش مهاجرت، ارائه الگوهای خشونت‌آمیز و تقویت روحیه مطالبه‌گری با متوسل به خشونت.

پیامدهای استخراج شده در بعد امنیتی نشان داد که نزاع‌های جمعی می‌توانند تبعات امنیتی را به دنبال داشته باشند. یکی از عوامل بروز نزاع دسته‌جمعی، زندگی در قالب قبیله، قوم یا عشیره‌ای خاص است که باعث به وجود آمدن احساس همبستگی بین عشیره‌ای و قومی می‌شود و کوچک‌ترین مسئله‌ای در خارج از محدوده قوم، واکنش‌های مختلفی را برمی‌انگیزاند و یکی از مسائل مهم بروز آسیب‌های اجتماعی و از جمله نزاع دسته‌جمعی است. یافته‌های پورافکاری (۱۳۸۳، ۳) که به تحلیل تنش‌های قومی در ایران می‌پردازد، نتایج تحقیق حاضر را تأیید می‌کند. ایشان نشان دادند که تنش‌های قومی در ایران می‌تواند ابعاد مختلف فرهنگی، محیطی، اجتماعی و قوم‌گرایی باشد. پس از پورافکاری یکی از عوامل مهم تنش در جامعه ایران قوم‌گرایی است.

همچنین نظری (۱۳۸۶، ۶۵) نتایج مشابهی را به دست آورده است. ایشان نشان دادند که پرخاشگری و قوم‌گرایی تأثیر معناداری بر نزاع دسته جمعی داشته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که یکی از عوامل بروز نزاع دسته جمعی، خویشاوندگرایی و احساس تعلق به گروهی خاص است که باعث به وجود آمدن احساس همبستگی بین گروهی می‌شود. احساس تعلق اگر به صورت یک احساس مفرط و غیرقابل کنترل در آید می‌تواند آسیب‌های اجتماعی فراوانی را به همراه داشته باشد. یافته‌های رامون/اسپیچ (۲۰۰۶، ۵۷) نیز نتایج تحقیق حاضر را تأیید می‌کند. ایشان در تحقیق خود با عنوان جنبه‌هایی از خشونت اوباش‌گری و رفتارهای خشن به این نتیجه رسیدند که ۶ عامل اصلی است که در بروز این گونه خشونت‌ها تأثیر دارد: ۱- هیجان‌زدگی، ۲- ایجاد هویت مردانه خشن، ۳- هویت‌یابی منطقه‌ای و محلی، ۴- مدیریت فردی و کسب شهرت، ۵- احساس همبستگی و تعلق به گروهی خاص و ۶- قدرت و خود مختاری. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بسیاری از آسیب‌های اجتماعی ناشی از بی‌توجهی به قانون و همچنین ندانستن بسیاری از قوانین است. اگر نحوه نگرش به قانون عوض شود و دیدگاه مثبت‌تری به قانون باشد، میزان آسیب‌های اجتماعی از جمله نزاع‌های دسته جمعی نیز کاهش می‌یابد. یافته‌های تحقیق حاضر با یافته‌های خراطها و جاوید (۱۳۸۴، ۱۴) که به بررسی علل و عوامل جامعه‌شناختی بروز نزاع و درگیری و پیامدهای آن در شهر تهران پرداختند، نتایج تحقیق حاضر را تأیید کرده‌اند. آن‌ها نشان دادند که یکی از عوامل مهم در بروز آسیب‌های اجتماعی از جمله نزاع‌های دسته جمعی و فردی، عدم حاکمیت قانون و کژکارکردی برخی نهادها و سازمان است. نتایج پژوهش حاضر همسو با نتایج پژوهش‌گران و مصاحبه‌شوندگان این تحقیق می‌باشد که نزاع‌های جمعی می‌توانند تبعات امنیتی به همراه داشته باشد.

ب- پیامدهای انتظامی پدیده نزاع دسته‌جمعی در شهرستان میان‌دوآب
پیامدهای انتظامی عبارت بودند از: کاهش انسجام اجتماعی، گسست اجتماعی، ایجاد خسارت‌های مالی و جانی، افزایش پرونده‌های قضایی، بی‌اعتمادی به مراجع قضایی، کاهش امنیت روانی اجتماعی، از دست رفتن سرمایه اجتماعی، عادی شدن پدیده خشونت و درگیری مسلحانه، بارگذاری اخبار کذب در شبکه‌های مجازی درباره درگیری و تشویش اذهان عمومی، افزایش روحیه اغتشاش و شورش‌گری. نتایج تحقیق حاضر در بعد انتظامی نیز نشان داد که نزاع‌های جمعی پیامدهای انتظامی هم دارند و می‌تواند سازمان‌های اجرایی از جمله نیروی انتظامی را هم به چالش بکشد و منجر به کاهش امنیت روانی - اجتماعی، خسارت‌های جانی و مالی و افزایش بار قضایی را به دنبال داشته باشد.

نتایج این بخش از تحقیق همسو با نتایج پژوهشگران می‌باشد که در تحقیقات خود به این نتایج رسیدند که کاهش انسجام اجتماعی و گسست اجتماعی در ایجاد نزاع جمعی مؤثر می‌باشند به‌عنوان مثال عبدالهی و چلبی در سال ۱۳۸۲ در تحقیقی نزاع‌های جمعی در استان لرستان را مورد بررسی قرار دادند. میزان انسجام عام که از ویژگی‌های عام به شمار می‌آید در سطح استان نسبتاً ضعیف بوده است و از علل مهم نزاع‌های جمعی به حساب آمده است. میزان انسجام عام و عام‌گرایی به ترتیب در مناطق شهری بیشتر از مناطق عشایری است؛ بوده است. همچنین نتایج تحقیق حاضر در بعد تبعات انتظامی با تحقیق سایر پژوهش‌گران همسو است، که معتقدند نزاع و شرارت در یک منطقه خاصی از استان و یا شهر متمرکز است که این خود در ارتقاء روحیه اوباش و شورش‌گری دارای اهمیت است. به‌عنوان مثال در تحقیق کلانتری و همکاران (۱۳۸۹، ۵۲) نتایج نشان می‌دهد توزیع جغرافیایی جرایم مورد بررسی در سطح شهر زنجان از نظر آماری توزیعی کاملاً متمرکز و خوشه‌ای دارد، به گونه‌ای که در محدوده‌های خاصی از شهر جرایم شرارت، درگیری و نزاع کاملاً متمرکز و قانونی شده است و به‌عکس

سایر مناطق شهر از این نظر پاک و سالم هستند. نارسایی و تناسب نبودن شبکه معابر و شبکه‌های ارتباطی، تعدد و تنوع جمعیت، فعالیت‌ها و کارکردها و اصطکاک بیشتر افراد و وجود زمینه خشونت و پرخاش و کمبود برخی امکانات و تجهیزات خدماتی از جمله مشکلات این مناطق از شهر زنجان در مقطع کنونی است.

همچنین نتایج تحقیق حاضر همسو با نتایج تحقیق‌های سایر پژوهش‌گران است که معتقدند بین مدیریت انتظامی و نزاع‌های جمعی رابطه وجود دارد، به‌عنوان مثال عوامل مرتبط با مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی مسلحانه شهرستان کهگیلویه توسط حیدری، اسلام‌پناه، علمدار لشکری انجام شد. هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل مرتبط با مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی مسلحانه در شهرستان کهگیلویه از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۴ بوده که براین اساس یک فرضیه اصلی با عنوان «بین برخی عوامل درون و برون‌سازمانی و مدیریت انتظامی نزاع‌های دسته‌جمعی مسلحانه در شهرستان کهگیلویه رابطه معنادار وجود دارد» پیش‌بینی شده و بر مبنای آن پنج متغیر مستقل شامل: ۱- توانمندی و سرعت عمل پلیس؛ ۲- آگاهی و معلومات مردم؛ ۳- خلع سلاح عمومی؛ ۴- احکام صادره قضائی؛ ۵- افراد معتمد و ذی نفوذ طوایف، که همان پنج فرضیه فرعی هستند، مورد بررسی قرار گرفته است. در اولویت‌بندی متغیرهای مستقل، ارتقای سطح آگاهی و معلومات مردم بیشترین تأثیر و سپس توانمندی و سرعت عمل پلیس، احکام صادره قضائی، افراد معتمد و ریش سفید طوایف، خلع سلاح عمومی در اولویت‌های بعدی قرار گرفته است. علاوه بر آن شاخص‌های هر یک از متغیرها جداگانه اولویت‌بندی شدند.

بنابراین پدیده نزاع و درگیری در جامعه از آن دسته آسیب‌هایی است که با ایجاد اختلال در روابط اجتماعی، فضایی آکنده از بغض، کینه و دشمنی را در میان افراد به وجود می‌آورد که این امر با زمینه‌سازی برای ایجاد نزاع و تنش‌های بعدی، جامعه را از نظر مادی و معنوی متضرر می‌سازد و همواره مواجهه با آن مورد توجه متولیان نظم

و امنیت اجتماعی بوده است (پور افکاری، ۱۳۸۳: ۳). وقوع جرائم مختلف در اجتماع از جمله نزاع اگر تمام علت سلب یا کاهش امنیت اجتماعی به حساب نیاید، بدون تردید یکی از مهم‌ترین علل آن است، در واقع رابطه وقوع جرم و امنیت اجتماعی رابطه‌ای معکوس هستند. هر چه جرائم بیشتر شود امنیت اجتماعی کمتر می‌شود. از همین رو باید مقابله با پدیده‌های ناامنی از قبیل نزاع دسته‌جمعی را مساوی با تلاش برای ایجاد امنیت اجتماعی جامعه تلقی نمود. امنیت را در ابعاد و زوایای مختلفی از جمله بعد عینی (امنیت واقعی) و بعد ذهنی (احساس امنیت) می‌توان بررسی و تحلیل کرد، به عبارتی وقوع نزاع دسته‌جمعی علاوه بر سلب امنیت فیزیکی و عینی افراد جامعه، زمینه‌ساز سلب امنیت ذهنی و آسایش اجتماعی اعضای یک جامعه نیز محسوب می‌شود که زمینه‌ساز این امنیت وظیفه نیروی انتظامی است، بنابراین نیروی انتظامی باید به تبعات انتظامی نزاع‌های جمعی حساسیت و با برنامه و آگاهی در جهت کاهش این پدیده اقدام نماید.

پیشنهادها

- ۱- دستگاه‌های رسمی مانند دستگاه قضایی و انتظامی برای برقراری ارتباط با طرفین درگیر به‌ویژه افراد بانفوذ نیازمند یک رابط و واسطه مناسب هستند، که به نظر می‌رسد شوراهای حل اختلاف به‌خوبی از عهده ایفای این نقش برمی‌آیند. تقویت شوراهای مذکور انتخاب و گماردن افراد صاحب‌نام آگاه و خوش‌نام در آنها جهت افزایش اعتماد و استقبال مردم از آنها پیشنهاد می‌شود.
- ۲- در راستای پیشگیری از وقوع نزاع‌های طایفه‌ای پرونده‌های مربوط به اختلافات طایفه‌ای قبل از آنکه وارد مرحله درگیری فیزیکی شوند به‌سرعت و خارج از نوبت با همکاری مسئولان ذی‌ربط به شوراهای حل اختلافات ارجاع تا به‌صورت ویژه مورد رسیدگی قرار گیرند.
- ۳- به‌محض شروع درگیری‌های طایفه‌ای، به‌ویژه درگیری‌های منجر به قتل، در اسرع وقت نسبت به اعزام و استقرار عوامل انتظامی، به تعداد کافی در محل درگیری‌ها

به منظور مهار درگیری‌ها و جلوگیری از خسارات احتمالی اقدام و هم‌زمان مذاکرات جدی با سران و افراد متنفذ طوایف تا حصول نتیجه به عمل آید.

۴- مسئولیت رسیدگی به پرونده‌های مربوط به اختلافات طایفه‌ای به افراد غیربومی ناجا و در غیر این صورت به کسانی محول شود که از تعصبات طایفه‌ای به دور باشند.

سپاسگزاری

در پایان پژوهش‌گران بر خود لازم می‌دانند که از همه خیرگان که با شرکت در مصاحبه به اجرای این تحقیق کمک نموده‌اند، تشکر نمایند.

منابع

- افشانی، سیدعلیرضا؛ کریمی منجرمویی، یزدان. (۱۳۹۷). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به نزاع دسته‌جمعی در شهر لردگان. انتظام اجتماعی، ۱۰(۱)، ۴۹-۷۰.
http://sopra.jrl.police.ir/article_87672.html.469572
- پرویزی فرد، آیت‌الله؛ امیری، سحر. (۱۳۹۶). بررسی عوامل نزاع دسته‌جمعی و راه‌های پیشگیری از آن (مطالعه موردی: شهرستان کرمانشاه سال ۱۳۹۶). مطالعات علوم سیاسی، ۳(۴)، ۱۸۴-۱۶۲.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1327330>
پور افکاری، نصرالله. (۱۳۸۳). تحلیلی بر تنش‌های قومی در اصفهان. مجله علمی پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان. ۱۸ و ۱۹. ۱۸۲-۱۶۵.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/41866>
حقیقی، ج.، و مهرابی زاده هنرمند، م.، و زندی دره غریبی، ت. (۱۳۷۹). رابطه سلسله‌مراتب نیازهای مزلو با اضطراب آموزشی و عملکرد تحصیلی با کنترل وضعیت اجتماعی - اقتصادی. مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۷(۲-۱)، ۱۰۳-۱۲۶.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.19624>
چلبی، مسعود. (۱۳۷۲). جامعه‌شناسی نظم. نشر نی.
- چلبی، مسعود. (۱۳۸۳). چارچوب مفهومی پیمایش ارزش‌های ایرانیان. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- چلبی، مسعود؛ موسوی، محسن. (۱۳۸۷). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۹(۱ و ۲)، ۳۴-۵۷.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=101553>
- حسین‌زاده، علی حسین؛ نواح، عبدالرضا؛ عنبری، علی. (۱۳۹۰). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته‌جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز). دانش انتظامی، ۱۳(۲)، ۱۹۱-۲۲۵.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.157566>
- خراطها، سعید؛ جاوید، نورمحمد. (۱۳۸۴). بررسی علل و عوامل جامعه‌شناختی بروز نزاع و درگیری و پیامدهای آن در شهر تهران. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ۲(۶ و ۷)، ۴۸-۸۶.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=144270>
- ربانی، رسول؛ عباس‌زاده، محمد؛ نظری، جواد. (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع جمعی (مطالعه موردی شهرستان‌های منتخب استان ایلام). انتظام اجتماعی، ۳، ۱۲۶-۱۰۳.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=127316>
- رضایی کلواری، نورالله؛ بحرینی، مجید. (۱۳۸۹). مطالعه رابطه عوامل فرهنگی اجتماعی با نزاع‌های دسته‌جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی. (۱)۲۲، ۷۰-۵۸.
http://journals.police.ir/article_11915.html
- عابدینی، صمد؛ ابراهیمی، جعفر؛ قلی‌زاده، پروین. (۱۳۹۰). فراتحلیل تحقیقات انجام گرفته در زمینه درگیری‌های دسته‌جمعی. مطالعات جامعه‌شناسی، ۴(۱۲)، ۲۲-۷.
http://www.iaujournals.ir/article_521048.html
- کشت کاران، علی؛ خوارزمی، عرفان؛ یوسفی، صدیقه. (۱۳۸۵). بررسی نیازهای انگیزشی پرستاران بیمارستان‌های آموزشی منتخب دانشگاه علوم پزشکی بر اساس سلسله‌مراتب نیازهای مازلو. مدیریت سلامت، ۷(۱ و ۲)، ۲۰-۱۷.
<https://jhosp.tums.ac.ir/article-1-129-fa.html>
- کوین، بروس. (۱۳۷۲). مبانی جامعه‌شناسی. (ترجمه: غلام عباس توسلی و رضا فاضل)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
- کلاتری، احمد. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی، ترجمه حسن چاووشیان، ویراست چهارم، تهران: نشر نی

- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳). وندالیسم. انتشارات آن.
- مصطفایی، فاطمه؛ زارع مهدوی، قادر؛ مصطفایی، مرتضی. (۱۳۹۵). مقایسه سبک‌های حل مسئله و ویژگی‌های شخصیتی نزاع‌گران دسته‌جمعی مراجعه‌کننده به مراجع انتظامی با افراد عادی. دانش انتظامی، ۱۸(۲)، ۱۲۷-۱۱۳.
http://pok.jrl.police.ir/article_11417.html
- نظری، جواد و امینی فسخودی؛ عباس. (۱۳۸۷). تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش به نزاع جمعی، در مناطق روستایی استان ایلام. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۷ (۱) ۲۱۰-۱۸۷.
<https://www.magiran.com/paper/691891>
- واحدی، ناصر؛ بهستانی، رضا و حسن‌زاده، مرتضی. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر نزاع و درگیری فردی از دیدگاه شهروندان در سال ۱۳۹۲ (مطالعه موردی شهر خوی). فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان غربی، ۶(۲۱)، ۷۴-۴۷.
http://www.westaz.jrl.police.ir/?_action=article&au=101578
- هزارجریبی، جعفر؛ صفری شالی، رضا. (۱۳۸۸). بررسی رضایت از زندگی و جایگاه احساس امنیت در آن (مطالعه در بین شهروندان تهرانی). انتظام اجتماعی، ۱(۳)، ۷-۲۸.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=127312>
- Antaramian, S P. Huebner, S. E. Valois R. F. (2008). Adolescent Life Satisfaction. *Applied Psychology*, 57, 112-126. doi: 10.1111/j.1464-0597.2008.00357.x
- Ayorinde, A. (2011). Land Conflict as an Impediment to Community Development in Southwestern Nigeria. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3,4, 40-58.
- Emanuel, M., & Ndimbwa, T. (2013). Traditional Mechanisms of Resolving Conflicts over Land Resource: A Case of Gorowa Community in Northern Tanzania. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(11), 214-224.
<http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v3-i11/334>
- Side, K. (2014). Re-assessing rural conflict: Rituals, symbols, and commemorations in the Moyle District, Northern Ireland. *The Journal of Rural and Community Development*, 9(4), 102-127.
<https://journals.brandonu.ca/jrcd/article/view/930/210>

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی